



Varde d. 1. marts 2014

Indledning

At udvikle læringsmiljøer for særlige talenter er både et spændende felt med et stort potentiale, og samtidig et meget komplekst felt, som det kan være udfordrende at finde vej i.

Arbejdsgruppen under Endnu bedre Skole har valgt at prioritere følgende punkter:

1. **Baggrund**
2. **Definition af begreber**
3. **Status i Varde Kommune**
4. **Forslag til kompetenceudvikling af det pædagogiske personale**
5. **Pædagogisk værktøjskasse**
6. **Scenarier for tilbud til særlige talenter**
7. **Liste over ressourcepersoner/ kildehenvisninger**

Anbefalingerne, som uddybes i det følgende, er:

- ✓ **Kommunalt netværk**
Fokus på Højt begavede børn/ særlige talenter fastholdes for at understøtte udviklingen af konkrete læringsmiljøer i kommunen og på den enkelte skole gennem etablering af et kommunalt netværk.
- ✓ **Struktureret kompetenceudvikling**
Der uddannes en talentvejleder på hver skole, som udvikler og fastholder fokus på højt begavede børn/ talenter.
- ✓ **Flere forsøg**
Det er nødvendigt at etablere flere forsøg med at udvikle læringsmiljøer/ oprette et væksthuse mere så der også opsamles erfaringer med udskolings elever.
- ✓ **Kulturarbejde**
Alle skoler opfordres til at italesætte, at det er godt at være klog, så det bliver højstatus at være nørd på et område.
- ✓ **Pædagogisk værktøjskasse**
Den pædagogiske værktøjskasse suppleres løbende med materialer bl.a. udviklet af det kommunale netværk og gennem uddannelse af talentvejledere på alle skoler.

Arbejdsgruppen bestod af:

Claus Haahr Larsen, Tina Glæsner, Ditte Nørskov, Heidi Fjord Juul, Dorthe Tholsgaard, Søren Andersen, Karen Bloch.

1. Baggrund

Udgangspunktet er Folkeskolereformens aftaletekst:

<http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF13/130607%20Aftaleteksten.ashx>

Følgende uddrag understreger, at vi ikke skal begynde på bar bund, men skal udvikle det vi har:

"Folkeskolereformen skal gøre en god folkeskole bedre. Vi skal bygge videre på folkeskolens nuværende styrker, og samtidig tage hånd om de udfordringer, skolen står overfor".

En af udfordringerne er at stimulere de børn, der har særlige talenter og/eller særlige kognitive forudsætninger, så vi får udnyttet børnenes potentiale og undgår, at nogle børn underyder. Dette siges med andre ord i indledningen til aftaleteksten:

"Reformen har tre overordnede formål:

- I. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.*
- II. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til de faglige resultater.*
- III. Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis*

I folkeskolen har vi i flere år haft fokus på de fagligt svage børn. Det er uden tvivl også et vigtigt fokusområde, men i dag ved vi, det ikke er nok. I den inkluderende skole skal der være plads til alle børn med de styrker og udfordringer hvert enkelt barn møder med. Det er derfor vigtigt, at vi også har fokus på de dygtigste i klassen. Ikke mindst fordi de dygtigste i en klasse er med til at løfte niveauet for hele klassen.

Børn og unge er ekstremt opmærksomme på ikke at skille sig ud af mængden. I en klasse ved alle godt, at de ikke er lige dygtige, og de gennemskuer hurtigt lærere eller forældre, når de forsøger at udglatte forskelle. Vi skal acceptere og italesætte, at nogle elever er kompetencemæssigt/kognitivt forud for klassekammeraterne.

Vi skal arbejde hen imod, at vi får opbygget en skolekultur og et miljø, hvor hvert enkelt barn føler sig udfordret med stimulerende opgaver, at barnet føler sig accepteret og anerkendt og dermed tør vise alt det, det kan og gerne vil lære mere af. Dette kan skolen b.l.a. gøre ved at italesætte forskelle og tage ansvar for, at det enkelte barns potentiale bliver udfoldet.

Indsatsen i forhold til de højt begavede børn er dermed et direkte opgør med Janteloven, som nemt bliver en del af de grundlæggende antagelser i organisationen (Schein, 1994).

2. Definitioner af begreber

Målgruppen opfattes i det følgende som delt i to:

- a) børn med særlige kognitive forudsætninger, defineret som børn, der har en IQ over 120, i det følgende benævnt som Højt begavede Børn.
- b) børn med særlige talenter defineret som børn, som er gode til noget specifikt og har mulighed for at blive en af de bedste på det felt, hvis potentialet stimuleres.

Kulturforandring

Kulturændring i skolen tager tid og sker løbende, men flere projekter vedr. børn med særlige forudsætninger viser, at det er vigtigt at lægge vægten på udviklingsdelen ved at understøtte lærer og elev i udviklingen af undervisningsformen, materialer og metodeudvikling inden for de forskellige fagområder. Der skal være en fælles forståelse for, hvad undervisningsdifferentiering betyder på den enkelte skole.

Fokus skal flyttes fra, hvad vi gør, til hvad der kommer ud af det, vi gør, effekten.

Der kan arbejdes med de enkelte elevers styrker, ud fra positiv psykologi, hvor eleverne og læreren fokuserer på, hvilke styrker den enkelte har at trække på, og samtidig være opmærksom på, hvilke styrker der skal trænes. Vigtigt at det er okay at komme med sine betragtninger, uden at der kommenteres negativt på det.

Det anbefales, at klassen ses som en ramme for læring og en ramme for det sociale fællesskab, og at organisationsformen vælges, så det passer med formålet for undervisningen.

Der er behov for at der er klare mål for undervisningen, at niveauet er højt, at der løbende evalueres både på lærerens undervisningsmetoder, men også på elevens engagement og indsats.

Kulturforandring er et fælles ansvar og kræver inddragelse af både elever, forældre og medarbejdere, hvis det skal have en varig effekt.

Skolen har brug for at der er et fælles værdigrundlag, der følges, lige fra 0. klasse til og med udskolingen og fokus på overleveringen fra børnehaven til skolen, og fra de forskellige trin i skolen.

3. Status i Varde Kommune

På Alslev skole har man i skoleåret 2013/2014 oprettet et undervisningstilbud til højt begavede børn fra 2- 6. klasse. Tilbuddet gælder alle børn i Varde kommune. Børnene er udvalgt i et samarbejde mellem børnenes lærere og forældre, som er blevet opfordret til at deltage, hvorefter forældrene eller skolen har taget kontakt til Alslev skole.

Mål for projektet:

- ✚ At skabe et supplerende undervisningstilbud, 2 lektioner om ugen, for højt begavede børn.
- ✚ At opbygge en kultur, hvor det er sejt at være klog, samt at give børnene rum og lyst til at nørde og fordybe sig og gøre det sammen med hinanden af lyst, og ikke kun fordi læreren siger, man skal.

Mål for børn og forældre:

- ✚ Tilbuddet skal være med til at øge børnenes selvværd og give dem mod og lyst til at udvikle deres potentiale.
- ✚ Tilbuddet skal udvikle en samhørighed, hvor børnene på trods af forskelligheder har en lyst til fordybelse og viden, som de sammen kan bruge med hinanden og herved også udvikle det sociale felt.













Undervisningen afvikles hver tirsdag fra kl. 14- 15.30 i en periode på 30 uger. Undervisningens indhold er tilrettelagt i et samarbejde mellem elever og lærere, hvor der tages udgangspunkt i børnenes interesser sammenholdt med faglige og sociale mål.

To nye væksthuse for Højt begavede børn i Varde Kommune:

Lykkesgaardsskolen udgør i øjeblikket et væksthuse for børn med generelle indlæringsvanskeligheder. Horne-Tistrup skole udgør et væksthuse for børn med specifikke indlæringsvanskeligheder. Næsbjerg skole har et afsnit for børn med talevanskeligheder. Alslev har som ovenfor beskrevet et forsøg med undervisning af højt begavede børn i to lektioner om ugen i 30 uger. Forsøget er ikke evalueret endnu, men alt tyder på, at der fremadrettet vil være brug for mere udforskning af området. Derfor er gruppens anbefaling, at der under vejledning fra PPR oprettes et væksthuse mere på en overbygningsskole, så der også udvikles læringsmiljøer til denne aldersgruppe.

4. Forslag til kompetenceudvikling af det pædagogiske personale

- **Skolerigsdag** med deltagelse af højt estimeret videnskabs person (Ex. Poul Nissen, Århus Universitet).

- **Identifikationskemaer** (tjeklister) stilles til rådighed for alle skoler med skriftlig vejledning. Vedlægges som bilag.
- **Kompetenceudviklingsstrategi** på kommunalt plan, et eller flere alternativer
 - a. Uddannelse af talentvejleder på alle skoler
 - b. Uddannelse af talentvejledere, der dækker flere skoler
 - c. Oprettelse af fuldtidsstilling tidsbegrænset i min. 2 år til at igangsætte processen med at indsamle erfaringer og dokumenteret viden på skolerne.
- **Kommunal erfaringsgruppe** oprettes i et omfang svarende til den nuværende pæd. IT-gruppe og med en koordinator med særlige kompetencer på området tænkt som et personaleforum.
- **Science Talenter Kommunale Netværk**, som er landsdækkende, hjælper kommunens skoler med at få sat talentarbejde på dagsordenen. Som medlem af netværket udpeger kommunen en talentkoordinator, som skal være kommunens kontaktperson til ScienceTalenter. Kommunen får gennem medlemskabet:
 -  Konkrete ideer til hvordan talentarbejdet kan blive en del af den inkluderende folkeskole.
 -  6 årlige fripladser på et 2dages lærerkursus i talentpleje.
 -  Del i den årlige nationale talentdag med fokus på talentudvikling.
 -  2 pladser på ScienceTalenter årlige talentkonference.
 -  En kursusaftermiddag afholdt af ScienceTalenter hjemme i kommunen for kommunens medarbejdere, skoleledere og lærere, der arbejder med eller ønsker at arbejde med talenter
 -  Fortrinsret til deltagelse i Talentvejlederuddannelsen
 -  10 af kommunes unge talenter kan – uden beregning - deltage i et Sciencedøgn hos ScienceTalenter i september
 -  20 % rabat på alle arrangementer for talenter hos ScienceTalenter
 -  Netværksdag for talentkoordinatorerne og skolechefer
 -  Nyhedsbrev fra ScienceTalenter 10 gange året
 -  Mulighed for at bruge organisationens logo og navn i markedsføring
 - 

5. Pædagogisk værktøjskasse/ metoder

Pædagogikken skal have fokus på at være evidensbaseret med afsæt i empirisk videnskab. Læreprocessen er afhængig af

- 1) om der næres positive forventninger til eleven
- 2) om lærerens måde at undervise på passer til eleven
- 3) om undervisningsmetoden "trigger" elevens læringsproces samt
- 4) om alliancerne mellem læreren og eleverne indbyrdes er positive

Kilde: Poul Nissen 2012.

1. Kendetegn i uddrag hos Højt begavede Børn:

Specielle kendetegn	
Generelt	Adfærd
Opmærksom på mange fænomener	Trives ofte ikke godt i større grupper
Højt aktivitetsniveau	Trækker sig fra fællesskabet - har ofte brug for at være alene
Ivrigt observerende	Evner at koncentrere sig og fordybe sig
Ekstremt nysgerrig	Udviklet sans for humor
God hukommelse	Intenst temperament
Lærer hurtigt	Utålmodig og kritisk overfor andre
Følsom	Skiller sig ud fra mængden
Kan tænke og ræsonnere abstrakt	Kan have svært ved praktiske opgaver.
Perfektionistisk	Bryder sig ikke om rutineopgaver, keder sig let.

2. Identifikation af begavede og talentfulde elever – hvordan gør man?






Sammenholdt med ovenstående kendetegn kan man i et samarbejde med barnet selv og forældrene bruge Poul Nissens tjeklister til at spore sig ind på, om barnet er talentfuld på et specifikt område, eller om barnet er højt begavet – se bilag.

Herefter kan der udarbejdes et IT-basere profilschema, der dokumenterer og formidler det enkelte barns læring.

3. Inklusion af højt begavede børn i den daglige undervisning.

Metodevalg afhænger af, hvor velfungerende barnet er. Uanset hvor velfungerende barnet er, skal han/hun stadig tilgodeses og udfordres på sit potentiale.

Helt konkret:

-  Yderligere opgaver, men på et større abstraktionsniveau.
-  Andre opgaver efter aftale med teamet og hjemmet.
-  It baserede opgaver, der henvises til Lyngby-Tårnbæk projektet <http://www.olekyed.dk/side-10.htm>;
-  "Kassen" – fyldt med opgaver/ting der understøtter det konkrete emne i klassen.
-  Skabe ro omkring barnet – afskærmning hvis barnet selv ønsker det, have mulighed for at forlade lokalet.

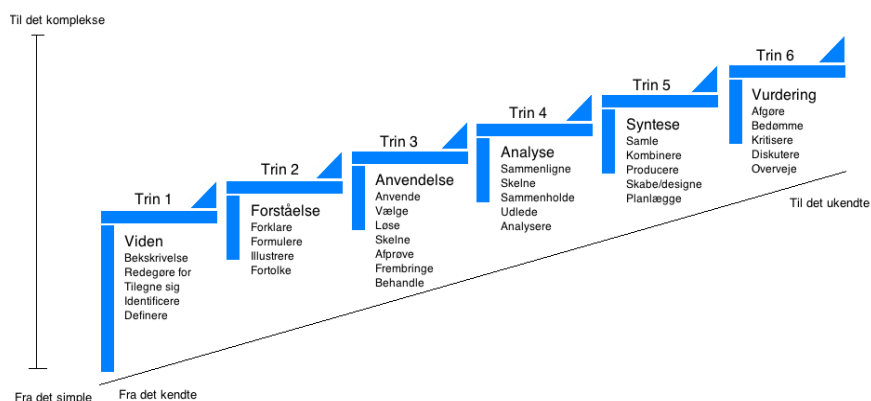
- ✚ Huske at anerkende, at modersmålet er en ressource. Tosprogede børn har kompetencer, som kommer mere til udtryk på deres modersmål. Der skal være opmærksomhed på at pakke sproget ud, så kompetencerne kommer til udfoldelse.
- ✚ Samle et hold på tværs af klassetrin, hvor man vælger 10-20% af de dygtigste i en klasse/årgang/på tværs.

4. Hvad kan læreren gøre?

- ✚ Praktisere tydelig klasseledelse.
- ✚ Tilrettelægge undervisningen efter det højeste niveau i klassen, og differentiere ned ad gennem f.eks. Potentiale orienteret undervisningsdifferentiering:

”Potentialeorienteret undervisningsdifferentiering tager udgangspunkt i, at individer er i en konstant udviklingsproces rettet mod at udvikle ekspertise, når de arbejder indenfor et bestemt domæne” (Talent i skolen, Poul Nissen, Ole Kyed, Kirsten Baltzer).

- ✚ Gøre det synligt i klassen, at der arbejdes på flere niveauer, f.eks. gennem anvendelse af Blooms taksonomi:



5. Hvad kan pædagogens rolle være?

Pædagogen har mange kompetencer, der kan understøtte arbejdet med højt begavede børn og talentfulde børn. Pædagogen arbejder på mange felter, hvor man har fokus på relationer, social læring, dannelse, livsduelighed, kreativitet og forebyggelse.

Pædagogen er ud over ovenstående også brobygger, hvilket kommer til udtryk ved at:

- ❖ Bruge sin faglighed og sit kendskab til børnene gennem skolegangen
- ❖ Overføre metoder, muligheder og oplevelser med barnet til nye sammenhænge

- ❖ Medvirke til, at barnet oplever sig værdifuldt i sig selv i fællesskabet
- ❖ Understøtte barnets personlighed og integritet, så det bliver i stand til at mestre livet
- ❖ Skabe inkluderende børnefællesskaber
- ❖ Opsætte pædagogiske støttesystemer for børn med særlige forudsætninger
- ❖ Formidle erfaringer og viden om barnet fra de forskellige arenaer.
- ❖ Analysere problemer og skæve situationer

6. Forældrenetværk

Frivillighuset i Varde har taget initiativ til at oprette en forældregruppe til HB børn. Denne gruppe forventes at dække det nuværende behov. I den lokale skole indgår forældre til HB børn på lige fod med alle andre forældre.

6. Scenarier for tilbud til særlige talenter i den understøttende undervisning

Gruppen anbefaler, at der som forsøg oprettes hold á ca. 8 ugers varighed, som er en overskuelig tidshorisont for børnene, for forældrene og for det pædagogiske personale:

Et tænkt eksempel, både mht. indhold og skoleplacering

	Indhold	Aldersgruppe	Skole - eksempler
Sommerferie - efterårsferie	Talenthold i idræt	3-6 kl. 7-9 kl.	Alslev Tistrup
Efterårsferie - jul	Sciencehold	3-6 kl. 7-9 kl.	Årre Agerbæk
Jul - vinterferien	Forfatterlinje	3-6 kl. 7-9 kl.	Folkebiblioteket?
Vinterferie - påske	Talenthold i musik	3-6 kl. 7-9 kl.	Brorson Blåvandshuk
Påske - sommer	Kreativt talenthold	3-6 kl. 7-9 kl.	Nr. Nebel Lykkesgård

Andre forslag til hold: innovationslinje, sprog, m.fl.

Børn lærer på forskellige måder, og den understøttende undervisning giver mulighed for at tilrettelægge dagen, så alle børn lærer mest muligt. Det gælder også børn med særlige talenter.

Der er i modellen mulighed for at indgå samarbejde med musikskolen, idrætsforeninger, kunstnere eller andre personer med fagspecifikke kompetencer, som sammen med de enkelte lærere kan tilrettelægge læring på et mere differentieret grundlag, så alle børn tilgodeses.

7. Liste over ressourcepersoner/ litteraturhenvisninger

- a) Joanna Rafn – kulturforandringer – målgruppe personalet
- b) Kirsten Baltzer & Ole Kyed, Teamets arbejde med; 2008
- c) Nyhedsbrev januar 2014 - Kommunalt Netværk, sciencetalenter
- d) Poul Nissen - tjeklister, videnskabelig forankring - målgruppe personale/ forældre
- e) Poul Nissen, Evidensinformeret undervisning – hvordan gør man? År?
- f) Poul Nissen, Talent er ikke længere TABU.
- g) Poul Nissen, Ole Kyed, Kirsten Baltzer, Talent i skolen; 2012
- h) Talentrapporater, 2011

http://www.uvm.dk/Service/Publikationer/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF11/110414_Talentrapporater_hele.ashx

http://www.uvm.dk/Service/~media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF11/110414_TalentResume.ashx

<http://www.sciencetalenter.dk/da/nyhedsbrev/gamle-nyhedsbreve/nyhedsbrev-januar-2014-kommunalt-netvaerk/>

- i) Schein (1994) - Organisationskultur og ledelse
- j) Heidi Jacobi Madsen, Tosprogskonsulent , Varde Kommune.

Identifikation af begavede og talentfulde elever – hvordan gør man?

Introduktion Poul Nissen

Begavede og talentfulde elever er bl.a. karakteriseret ved at have en række kompetencer herunder evnen til at præstere på et højt niveau intellektuelt, kreativt og kunstnerisk. Selv om visse karakteristika kan generaliseres, er der begavede og talentfulde elever, som ikke udviser de samme observerbare forskelle. Alt afhængigt af hvorledes de tidligere har haft mulighed for at bruge og udvikle deres kompetencer, er der endog nogle, der kan fremtræde "ret ubegavede". Mange begavede elever bryder sig eksempelvis ikke om rutineopgaver i skolen og kan reagere med udad reagerende adfærd på en konstruktiv måde, mens andre bliver apatiske og passive og honorerer et minimum af, hvad der kræves i skolen. Disse elever kan således have udviklet en uheldig adfærd på grund af manglende udfordringer i skolen og er således mere eller mindre fastlåst i deres intellektuelle udvikling.

Der er tegn på, at elever keder sig i skolen og ikke får udfordringer nok (Nissen & Baltzer, 2011; Nissen, Kyed, & Baltzer, 2011), og af en undersøgelse fra det københavnske skolevæsen fremgår, at tyve procent synes, at opgaverne er for nemme (Theilgaard & Raaschou, 2011). Man må påregne, at en del af disse elever keder sig i skolen. En begavet elev, der efter flere års skolegang blev indskrevet i en såkaldt talentklasse, udtrykker det således: "I fjerde klasse håbede jeg det blev bedre, og i femte klasse håbede jeg også det blev bedre, men da jeg kom i sjette klasse, kunne jeg ikke holde det ud mere" (Nissen & Baltzer, 2011). Skal begavede og talentfulde børn sikres optimale udviklingsbetingelser, er det vigtigt, at disse børn identificeres så tidligt som muligt og sikres udfordringer, der korresponderer med deres kompetencer (Csikszentmihalyi, 2005). På denne baggrund har det være formålet at udvikle instrumenter, hvor forældre og lærere samt elever hurtigt kan identificerede begavede og talentfulde børn og unge.

Begavelse og talenter - hvad taler vi om?

I den internationale litteratur (Shavinina, 2009a, 2009b) taler man almindeligvis om *giftedness* og *talent*, som meget godt svarer til *begavelse* – en *gave* man har fået og *talent*, som kan udvikles, hvis den rette kontekst er til stede. Eksempelvis kan man være begavet med et potentiale for at spille klaver, men hvis der ikke er et klaver at spille på, vil talentet ikke udvikle sig.

Der er ikke nogen universel definition af, hvad begavelse er, men mange "professionelle" i forskningslitteraturen (Shavinina, 2009a, 2009b) definerer, at man er begavet, hvis man scorer over 130 på en intelligens test, svarende til 2½ af en årgang¹. Der er dog også andre, der har et bredere intelligensbegreb som fx Gagné, der har udarbejdet en model for begavelse og talent, hvor der fokuseres på "de øverste" 10 procent bedste præstationer blandt jævnaldrende med hensyn til talent og begavelse (Gagné, 2003; Nissen et al., 2011).

¹ I den internationale litteratur (Shavinina, 2009a, 2009b) inddeler man ofte de 2½ procent i *begavede* med en kvotient mellem 130 og 144, *højt begavede* med en kvotient mellem 145 og 159, *exceptionelt begavede* med en kvotient mellem 160 og 175, samt *exceptionelt højt begavede* med en kvotient på 175+, svarende til henholdsvis 2., 3., 4. og 5. standardafvigelse på normalfordelingen (Gottfredson, 2003).

Foreningen Mensa, er en forening der har det formål, at give intelligente mennesker fra alle samfundslag mulighed for at mødes. Her er kravet, at medlemskab kræver en intelligenskvotient på 130 og derover. Imidlertid har intelligensstests sine begrænsninger. Almindelige intelligensstest som fx WISC (Wechsler, 2003) måler kun verbale og nonverbale kompetencer og er reproduktive. Dvs. de måler, hvad der er kendt. De måler fx ikke, hvad der kunne blive kendt. Så kreativitet og divergent tænkning måles ikke. Det samme gælder de forskellige former for talent, bortset fra boglig talent.

Foreningen *Gifted Children* er en "børneudgave" af Mensa. Denne forening søger at fremme trivslen og skabe de bedst mulige vilkår for højt begavede børn og arbejder for en bedre offentlig anerkendelse og understøttelse af børn, så deres potentiale kan udnyttes til gavn for dem selv og for samfundet. Denne forening henvender sig til børn med en IQ på 125 og derover, svarende til ca. en 5 procent af en årgang. Foreningen kræver imidlertid ikke en intelligensstest for at blive medlem. Den har derimod en screeningsprocedure, hvor rådgivende konsulenter igennem en samtale med børn og forældre indstiller til medlemskab. Disse konsulenter er selv forældre til begavede og talentfulde børn og har modtaget en uddannelse, der gør dem i stand til at identificere disse børn. Konsulenterne er ikke psykologer, men derimod ganske almindelige forældre, som har erfaringer med en række af de problemstillinger, der kan være karakteristisk for begavede og talentfulde børn.

Metode

På baggrund af den internationale forskningslitteratur og udenlandske tjeklister (Shavinina, 2009a; Silverman, 1984), danske forskningsprojekter (Baltzer & Nissen, 2011; Nissen & Baltzer, 2011) og kliniske erfaringer blev der udarbejdet en liste med 56 karakteristika eller items ved begavede og talentfulde børn og unge. Den liste med de 56 karakteristika eller items blev givet til 149 børn og unge, der var screenet af Gifted Children's konsulenter samt 253 forældre og 122 lærere til screenede børn og unge fra foreningen. Børnene var alle i den skolepligtige alder med et gennemsnit på 11½ år, hvor den yngste var 6 og den ældste 16. Disse informanter – børnene og de unge, forældrene og lærerne - blev så ud for hvert item bedt om at markere med et 2-tal, hvis det passede godt eller ofte, et 1-tal, hvis det passede til en vis grad eller nogle gange og et 0, hvis det ikke passede. På denne baggrund blev der så udarbejdet 3 tjeklister, en for elever, en for forældre og en for lærere. På hver tjekliste blev de 25 items anført, som havde fået flest point – summen af 1- og 2-taller - anført i prioriteret rækkefølge, se tabel 1, 2 og 3. Maksimum point på tjeklisterne kan således blive 50, hvis alle 2-tallerne markeres.

Resultater

I tabel 1, 2 og 3 er de 3 tjeklister, se tabel 1, 2 og 3, angivet med de 25 items, som har fået flest point og således er karakteristika ved begavede og talentfulde børn og unge. De 3 tjeklister er forskellige fra hinanden. Fx er der items, som forældrene har kendskab til men ikke lærere. Det er fx items, der hidrører fra den tidlige opvækst. Der er også en række fælles karakteristika, se tabel 4, hvor alle 3 grupper af informanter er enige om, at det er karakteristisk, at disse begavede børn og unge let bliver opslugt, når de finder noget interessant, lærer hurtigt, har et stort ordforråd, tænker logisk mv. Af tabel 5 fremgår, at alle elevernes scorer falder mellem 30 og 50 og forældrenes scorer mellem 24 og 50, mens lærernes scores falder mellem 14 og 49. Af tabellen fremgår endvidere, at hvis en elev scorer 34 og derover – 5 procents niveau – er det

95 procents sandsynlighed for, at det drejer sig om en begavet eller talentfuld elev. Tilsvarende er cut-off-scorerne for forældre og lærere henholdsvis 36 og 21.

Tjeklisterne

Tabel 1 Tjekliste elev

- 0 1 2 Jeg kan blive helt opslugt, når det drejer sig om noget, jeg finder interessant
- 0 1 2 Jeg lærer hurtigt
- 0 1 2 Jeg har et stort ordforråd
- 0 1 2 Jeg er god til at tænke logisk
- 0 1 2 Jeg går op i fairness og retfærdighed
- 0 1 2 Jeg synes, det er spændende at undersøge noget og få noget nyt at vide
- 0 1 2 Jeg er ekstrem nysgerrig og ved meget om mange ting
- 0 1 2 Jeg er god til at konstruere og forestille mig ting
- 0 1 2 Jeg opfatter hurtigt
- 0 1 2 Jeg er god til at tænke mig om, ræsonnere og reflektere
- 0 1 2 Jeg ved, jeg er klog og dygtig
- 0 1 2 Jeg har let ved at lære noget nyt
- 0 1 2 Jeg har en rigtig god hukommelse
- 0 1 2 Jeg er god til at arbejde med tal/matematik
- 0 1 2 Jeg er god til avancerede spil fx på computer
- 0 1 2 Jeg holder fast i mine interesser
- 0 1 2 Jeg er ivrigt observerende
- 0 1 2 Jeg er følsom og følelsespræget
- 0 1 2 Jeg kan ikke lide rutinearbejde i timerne
- 0 1 2 Jeg foretrækker at være sammen med kammerater, der har samme interesser som mig
- 0 1 2 Jeg synes, jeg er anderledes i forhold til andre på min alder
- 0 1 2 Jeg er god til at tænke strategisk
- 0 1 2 Jeg er meget humoristisk
- 0 1 2 Jeg tænker anderledes i forhold til andre på min alder
- 0 1 2 Jeg kan godt lide projektarbejde i skolen

Copyright © 2014 Dr. Poul Nissen, Copenhagen, Denmark

Tabel 2 Tjekliste forælder.

- 0 1 2 Har et stort ordforråd
- 0 1 2 Er hurtigt opfattende
- 0 1 2 Har en rigtig god hukommelse
- 0 1 2 Kan blive helt opslugt, når der er noget, der er interessant
- 0 1 2 Går op i fairness og retfærdighed
- 0 1 2 Er god til at tænke logisk
- 0 1 2 Lærer hurtigt
- 0 1 2 Er god til at forstå komplicerede sammenhænge
- 0 1 2 Elskede at få læst højt som ganske lille
- 0 1 2 Er god til at tænke sig om, ræsonnere, reflektere
- 0 1 2 Barnet kunne tænke abstrakt, inden det kom i skole
- 0 1 2 Er følsom og følelsespræget
- 0 1 2 Er ivrigt observerende
- 0 1 2 Er ekstremt nysgerrig og ved meget om mange ting
- 0 1 2 Giver ofte vurderinger, der er særdeles modne i forhold til alder
- 0 1 2 Er god til at konstruere og forestille sig ting
- 0 1 2 Barnet udviklede tidligt humoristisk sans
- 0 1 2 Barnet fremsatte meninger og vurderinger, inden det kom i skolen,
- 0 1 2 som var særdeles modne i forhold til alder
- 0 1 2 Er god til at arbejde med tal/matematik
- 0 1 2 Barnet kunne forstå ironi inden skolealderen
- 0 1 2 Sprogudviklingen startede meget tidligt
- 0 1 2 Barnet kunne alfabetet, inden det kom i skole
- 0 1 2 Foretrækker at være sammen med kammerater med samme interesser
- 0 1 2 Barnet brugte fremmedord, inden det kom i skole
- 0 1 2 Er perfektionistisk

Copyright © 2014 Dr. Poul Nissen, Copenhagen, Denmark

Tabel 3. Tjekliste lærer.

- 0 1 2 Er hurtigt opfattende
 - 0 1 2 Har en rigtig god hukommelse
 - 0 1 2 Lærer hurtigt
 - 0 1 2 Har et stort ordforråd
 - 0 1 2 Er god til at tænke logisk
 - 0 1 2 Er god til at tænke sig om, ræsonnere, reflektere
 - 0 1 2 Kan blive helt opslugt, når der er noget, der er interessant
 - 0 1 2 Er god til at arbejde med tal/matematik
 - 0 1 2 Holder fast i sine interesser
 - 0 1 2 Er følsom og følelsespræget
 - 0 1 2 Går op i fairness og retfærdighed
 - 0 1 2 Er god til at forstå komplicerede sammenhænge
 - 0 1 2 Er i stand til at koncentrere sig gennem længere tid
 - 0 1 2 Er ekstremt nysgerrig og ved meget om mange ting
 - 0 1 2 Er suverænt dygtigere på et eller flere fagområder i forhold til,
 - 0 1 2 Hvad man kan forvente af elever på samme alder
 - 0 1 2 Er god til at konstruere og forestille sig ting
 - 0 1 2 Er ivrigt observerende
 - 0 1 2 Er god til at tænke strategisk
 - 0 1 2 Er suverænt en af de dygtigste i klassen i et eller flere fag
 - 0 1 2 Giver ofte vurderinger, der er særdeles modne i forhold til alder
 - 0 1 2 Er dygtig til at arbejde målrettet for at finde frem til løsninger
 - 0 1 2 Kan godt lide projektarbejde i skolen
 - 0 1 2 Har gode arbejdsvaner
 - 0 1 2 Er levende interesseret i skolearbejdet
 - 0 1 2 Er særdeles dygtig til at håndtere store mængder af information,
- Copyright © 2014 Dr. Poul Nissen, Copenhagen, Denmark

Tabel 4. *Fælles items på de tre tjeklister*

Item	Elev	Forælder	Lærer
Bliver helt opslugt	x	x	x
Lærer hurtigt	x	x	x
Stort ordforråd	x	x	x
Tænke logisk	x	x	x
Fairness og retfærdighed	x	x	x
Konstruere ting	x	x	x
Opfatter hurtigt	x	x	x
God til at ræsonnere og tænke sig om	x	x	x
God hukommelse	x	x	x
Ivrigt observerende	x	x	x
Følsom	x	x	x

Tabel 5. Angivelse af interval inden for hvilke scorerne falder på de 3 tjeklister samt 5 procentniveauet

Tjekliste	Interval	5 procent niveau
Elev	30 – 50	34
Forældre	24 – 50	36
Lærer	14 – 49	21

Diskussion

Formålet med tjeklisterne er at give elever, forældre og lærere mulighed for, at identificere begavede og talentfulde elever på en hurtig og nem måde, som en slags "slag på tasken". Tjeklisterne for forældre og lærere kan anvendes til børn i skolealderen 6 – 16 år, mens tjeklisten til eleven kræver en læsefærdighed svarende til femte klassestrin. Tjeklisterne kan anvendes hver for sig eller sammen, fx i forbindelse med en forældrekonsultation på skolen. Hvis man således scorer over cut-off-scoren, tilhører man 95 procentgruppen af de screenede børn og unge fra Gifted Children populationen og hermed stor sandsynlighed for, at tilhøre "de øverste 5 procent" af begavede og talentfulde børn og unge.

Tjeklisterne kan således medvirke til, at begavede og talentfulde børn og unge kan identificeres hurtigt og ikke som nævnt indledningsvis tilbringer lang tid i skolen, uden deres potentialer udfordres. En af forudsætningen herfor er, at børnenes kompetencer korresponderer med de udfordringer, de får (Csikszentmihalyi, 2005). Er udfordringerne for små, kan de som indledningsvis nævnt reagerer med udad reagerende eller indad reagerende adfærd.

Tidligere mente man, at hvis man var født begavet, ville det være et vedvarende karakteristikum, men det viser sig ingen lunde at være tilfældet. Neuropsykologiske undersøgelser indikerer eksempelvis (Geake, 2009), at begavede børn i sammenligning med "almindelige børn" har forøget aktivitet i frontallapperne, flere forbindelser mellem hjernecellerne og øget hjernecelleintensitet. Hjernen kan på mange måder sammenlignes med muskler, der skal bruges for ikke at mindske. Igennem de senere år er der kommet en række undersøgelser, som viser, at der ingen evidens er for, at hvis man en gang er blevet identificeret som begavet eller talentfulde nødvendigvis vedbliver med at være det. Talent udvikles eller mindskes gennem årene, og udviklingen afhænger af den kontekst, opvæksten finder sted i. (Horowitz, Subotnik, & Matthews, 2009). Andre undersøgelser viser, hvor man har fulgt børn, der tilhørte den øverste fjerdedel i klassen og blev udsat for en "low performer lærer", tre år senere tilhørte den nederste fjerdedel i klassen (Sanders & Rivers, 1996; Wright, Horn, & Sanders, 1997).

Det er således ikke bare nok bare at have identificeret de kvikke elever. Disse elevers udviklingsbetingelse må også medregnes. Ønsker man en mere dybtgående undersøgelse med bl.a. udredning af såvel styrkeområder og barrierer for udvikling, har Nissen udarbejdet modeller her for (Nissen, 2011b, 2011c, 2012a).

Har man identificeret et begavet og talentfuldt barn, kan der ikke generelt siges, hvad der skal gøres. Det afhænger af, hvilke muligheder der er på den pågældende skole eller i det pågældende skolevæsen. Det, man kan gøre, er at måle, om det man beslutter sig for virker, så der ikke går år, jævnfør citatet i introduktionen før der sker noget. Nissen har udarbejdet en model herfor, hvorledes man hurtigt på få minutter i lighed med tjeklisterne, kan få et indtryk af om læring finder sted (Nissen, 2011a, 2012b, 2013) og hvis der ikke gør, så må man finde på noget andet.

Referencer

- Baltzer, K., & Nissen, P. (2011). Talentudvikling i skolen - virker det? København: Undervisningsministeriet.
- Csikszentmihalyi, M. (2005). *Flow - Optimaloplevelsens psykologi*. København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Gagné, F. (2003). Transforming Gifts into Talents: The DMGT as a Developmental Theory. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Handbook of Gifted Education*. Boston: Allyn and Bacon.
- Geake, J. G. (2009). Neuropsychological Characteristics of Academic and Creative Giftedness. In L. V. Shavinina (Ed.), *International Handbook of Giftedness* (pp. 261-273): Springer.
- Gottfredson, L. S. (2003). The Science and Politics of Intelligence in Gifted Education. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Handbook of Gifted Education* (pp. 24-40). Boston: Pearson Education.
- Horowitz, F. D., Subotnik, R. F., & Matthews, D. J. (Eds.). (2009). *The Development of Giftedness and Talent Across the Life Span*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Nissen, P. (2011a). Fra erfaringsbaseret til evidensinformeret undervisning. *Kognition og Pædagogik*, 21(79).
- Nissen, P. (2011b). Theory- and evidence-based intervention: Practice-based evidence - Integrating positive psychology into a clinical psychological assessment and intervention model and how to measure outcome. *Psychology Research*, 1(2), 91-105.
- Nissen, P. (2011c). Thinking smart: A model of effective partnership for talent development. *Australasian Journal of Gifted Education*, 20(1), 8.
- Nissen, P. (2012a). Assessment og intervention i et positivt psykologisk perspektiv. In F. Ø. Andersen & G. Christensen (Eds.), *Den positive psykologis metoder* (pp. 165-186). København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Nissen, P. (2012b). Hvordan måler man om eleverne lærer noget i skolen? *Økonomi & Politik*, 85(2), 25-33.
- Nissen, P. (2013). Evidensinformeret undervisning - hvordan gør man? *Paideia - Tidsskrift for professionel pædagogisk praksis*(6), 18-28.
- Nissen, P., & Baltzer, K. (2011). Effektundersøgelse af talentklasser. København: Undervisningsministeriet.
- Nissen, P., Kyed, O., & Baltzer, K. (2011). *Talent i skolen - Identifikation, undervisning og udvikling*. Frederikshavn: Center for Grundskoleforskning, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet/Dafolo.
- Sanders, W., & Rivers, J. (1996). Cumulative and Residual Effects of Teachers on Future Student Academic Achievement. Knoxville, Tennessee, USA: University of Tennessee Value-Added Research and Assessment Center
- Shavinina, L. (Ed.). (2009a). *International Handbook on Giftedness* (1 ed. Vol. 1). New York: Springer.
- Shavinina, L. (Ed.). (2009b). *International Handbook on Giftedness* (1 ed. Vol. 2). New York: Springer.
- Silverman, L. (1984). *The Silverman/Waters Checklist for Identifying Gifted Children* Denver, Co: The Gifted Child Testing Services.
- Theilgaard, L., & Raaschou, N. (2011). Københavnbarometeret 2011 - resultater og analyse. København: Afdelingen for Pædagogisk Faglighed.
- Wechsler, D. (2003). *The WISC-IV technical and interpretive manual*. San Antonio, TX: Psychological Corporation.
- Wright, P., Horn, S., & Sanders, W. (1997). Teacher and Classroom Context Effects on Student Achievement: Implication for Teacher Evaluation. *Journal of Personal Evaluation in Education*, 11, 57-67.